

13. Житловий кодекс України: Проект закону України від 4 червня 2003 р. № 3584 // [Електронний ресурс] — режим доступу:
14. Фріс П.Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми. — К.: Атіка, 2005. — 332 с.
15. Страутманис Я.Я. Эффективность земельного законодательства // Советское государство и право. — 1974. — № 12. — С. 28–34.

УДК 346.52 (477)

Ровний В.В.,

здобувач Міжрегіональної Академії управління персоналом

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ ЗДІЙСНЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

В статті розглянуто різні підходи до класифікації видів, форм та методів здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності. На основі існуючих досліджень та чинної нормативно-правової бази, автором запропоновано комплексну класифікацію видів дорадчої діяльності.

Ключові слова: дорадництво, класифікація, сільське господарство, законодавство.

В статье рассмотрены различные подходы к классификации видов, форм и методов осуществления сельскохозяйственной консультационной деятельности. На основе существующих исследований и действующей нормативно-правовой базы, автором предложена комплексная классификация видов консультационной деятельности.

Ключевые слова: консультационная деятельность, классификация, сельское хозяйство, законодательство.

The article deals with different approaches to classification of forms and methods of agricultural counseling. Based on existing research and the existing legal framework, the author proposed a comprehensive classification of advisory activity.

Keywords: counseling, classification, agriculture legislation.

Актуальність теми дослідження. Ринок послуг з консультування у господарській сфері останнього часу є однією зі сфер нематеріального виробництва, що найбільш інтенсивно й динамічно розвивається в усьому світі. В Україні, наразі, основними галузями-реципієнтами послуг професійних консультантів є харчова промисловість, торгівля, легка промисловість, машинобудування, транспорт і будівництво. Водночас, особливо гостру і поки що не задоволену потребу в інтелектуальних послугах відчуває аграрний сектор економіки. Система інформаційно-консультаційного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників та населення набуває все більшого значення. Реалізуючи інноваційну, наукову, освітню і соціальну функції, поєднуючи науку, освіту і агропромислове виробництво, вона сприяє розвитку дорадчої діяльності в Україні, виступає каталізатором науково-технічного прогресу в сільському господарстві, сприяє поширенню нових знань і є необхідною сферою діяльності в сучасних умовах.

Затребуваність дорадчих послуг обумовлена цілим рядом причин: необхідністю оновлення виробництва, впровадження інноваційних технологій та проектів для підвищення конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств, що часто потребує проведення демонстраційних, навчальних заходів та індивідуальних консультацій; низькою результативністю показників сільськогосподарських товаровиробників в порівнянні з світовим рівнем та кращими господарствами країни; надмірною гостротою проблеми кадрового забезпечення сільськогосподарського виробництва, що характеризується невеликим відсотком висококласних та досвідчених фахівців; нагальністю, навіть критичністю питання безробіття в сільській місцевості та низького рівня доходів сільського населення України, що робить одним з завдань

суб'єктів дорадчої діяльності допомогу в розвитку малого бізнесу у сільській місцевості, організації несільськогосподарської діяльності, яка сприятиме підвищенню зайнятості та доходів сільського населення; мінливістю вітчизняного законодавства (особливо у сфері податків, обов'язкових платежів та земельного права) що вимагає постійного моніторингу та роз'яснень; нестачею та неоднозначністю маркетингової інформації, що є необхідною для своєчасного прийняття управлінського рішення сільськогосподарськими товаровиробниками; невідповідністю рівня розвитку інформаційних технологій рівню їх застосування сільськогосподарськими товаровиробниками. Перелічені обставини та певні особливості сільськогосподарської дорадчої діяльності визначають сутність і специфіку даної галузі, ще не достатньо дослідженої в українських реаліях.

Огляд останніх досліджень. Окремим нюансам становлення сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні приділялася увага в працях І. В. Арістової, М. Ф. Безкровного, В. М. Єрмоленко, О. А. Галича, О. В. Гафурової, М. В. Гребенюка, І. П. Кудінової, В. Ю. Уркевича. Однак, ґрунтовні дослідження класифікації видів форм та методів здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності на даний момент у вітчизняній науці відсутні.

Виклад основного матеріалу. Ключовою метою діяльності служб аграрного консалтингу є поширення та впровадження у виробництво сучасних досягнень науки, техніки і технологій, а також надання сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню консультаційних послуг з питань менеджменту, маркетингу, застосування сучасних технологій та розвитку соціальної сфери села, підвищення рівня знань і вдосконалення практичних навичок прибуткового господарювання.

Аналіз чинного законодавства і практики агропромислового виробництва та дорадчої діяльності в даній сфері економіки, дозволяє виділити основні специфічні риси даного виду діяльності: необхідність постійного подолання невизначеності та ризиків, пов'язаних з погодою, кліматичними та еколого-географічними умовами місцевості; висока відповідальність і ризики, пов'язаних з наявністю живих біологічних об'єктів і швидкопсувної продукції; значна трудомісткість у зв'язку з необхідністю надбання істотних знань, пов'язаних з виробництвом сільськогосподарської продукції (біологічних, технологічних, інженерних, економічних, юридичних і т.д.); стислі строки вирішення проблем у зв'язку із сезонністю виробництва й зміною погодних умов; необхідність відстеження безлічі процесів, що відбуваються одночасно й впливають один на одного (економічних, технологічних, процесів природного відтворення, зміна погодних умов, розвиток шкідливих організмів і т.д.); необхідність переробки наявної інформації у зв'язку з адаптацією технологій до конкретних ґрунтово-кліматичних умов, що розрізняється навіть у межах одного господарства; гостра потреба в оптимізації виробничих процесів у зв'язку із сезонним дефіцитом основних ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових); потреба у великих масивах інформації, що містяться у різних джерелах; складність і трудомісткість збору даних для аналізу у зв'язку з розосередженістю по території господарств клієнтів і місць здійснення виробничих процесів (поля, ферми); необхідність проведення демонстраційних заходів для переконання клієнтів у різних ґрунтово-кліматичних зонах; комплексність виникаючих проблем і їхніх рішень; потреба в спеціалізованих програмах і діагностичних приладах (переважно портативних); розробка рекомендацій, що повинна провадитися з урахуванням

екологічної безпеки, сприяти створенню умов, що забезпечують відтворення родючості ґрунту й природного середовища тощо.

Зазначені аспекти визначають різні підходи або бачення ролі консультаційної діяльності в розвитку господарюючих суб'єктів аграрного сектора економіки. Так серед згаданих підходів щодо ролі дорадчої діяльності розрізняються:

1. Лінійна модель (переконання + патерналізм (від лат. «paternus» – батьківський)), що передбачає роль консультаційної служби як провідника державної аграрної політики, а консультантів – як інструментів доведення «потрібної» інформації до цільової групи. Метою є «прибуткове господарювання на селі, зайнятість сільського населення, розвиток сільських громад і сільської місцевості» [1, с.89].

2. Вирішення проблем, що спрямовано на надання експертної допомоги у виправленні або поліпшенні ситуації у формі рекомендації можливих альтернативних способів вирішення виниклої проблеми.

3. Розвиток людських ресурсів, який орієнтовано на перевагу освітньої складової управлінського консультування з метою підвищення рівня знань і розвитку практичних навичок керівників і фахівців аграрних формувань.

4. Спільна діяльність, що визначає консультанта як каталізатора прогресивних змін, що ґрунтуються на їхньому тісному співробітництві з керівниками й фахівцями й передбачає активне навчання, спільну розробку й реалізацію проектів розвитку аграрних формувань [2, с.16-17].

Крім того, перелічені специфічні риси значною мірою впливають на вибір видів, форм та методів дорадчої діяльності.

Сільськогосподарська дорадча діяльність передбачає «надання різноманітних послуг інформаційного та практичного характеру в області техніки і технології сільськогосподарського виробництва, механізації, інноваційного розвитку господарства, інвестицій та їх джерел» [3, с.10].

На думку О. А. Галича, «у найширшій інтерпретації сільськогосподарська дорадча служба покликана забезпечити безперервне навчання дорослої сільської аудиторії, що включає товаровиробників, родини, молодь, місцеве співтовариство, а також розвиток сільського господарства або регіонального співтовариства» Тому, він пропонує класифікувати дорадчу діяльність за 4 типами: просвітницьким (розвиток найбільш бідних і нерозвинених прошарків суспільства шляхом надання благодійної допомоги представникам цих прошарків у вирішенні їх проблем шляхом навчання); академічним (розвиток сільської місцевості (сільського співтовариства) шляхом надання державної допомоги жителям сільської місцевості в рішенні проблем розвитку за допомогою навчання і консультування); консультаційним (надання допомоги сільським товаровиробникам у прийнятті рішень шляхом надання інформації і консультування); інтеграційним (надання допомоги сільським товаровиробникам у вирішенні проблем шляхом участі в поділі праці) [4, с.78]. Варто зазначити, що перелічені типи дорадчої діяльності, не дивлячись на їх певну тотожність не замінюють цілком один одного, а навпаки, існують одночасно, маючи свою мету і методи досягнення цих близьких, але цілком несумісних цілей. При цьому, аналіз міжнародного досвіду дорадчої діяльності свідчить, що у світі фактично не можливо зустріти сільськогосподарську дорадчу службу, що здійснює той або інший тип сільськогосподарської дорадчої діяльності в «чистому вигляді». В той же час для господарської діяльності має певний інтерес лише дорадча діяльність 3 та 4 типів.

У межах типів дорадчої діяльності здійснюються різні її види, які визначаються виходячи з завдань, що покладаються на даний вид діяльності. Так, нормою ч.1 ст.4 Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» визначені основні завдання дорадчої діяльності, основними з яких є: підвищення рівня знань і вдосконалення практичних навичок прибуткового ведення господарства суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільського населення в умовах ринкової економіки; надання суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільському населенню дорадчих послуг з питань економіки, технологій, управління, маркетингу, обліку, податків, права, екології тощо; надання дорадчих послуг органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань підготовки та реалізації планів соціально-економічного розвитку, формування громадянського суспільства; поширення та впровадження у виробництво сучасних технологій, новітніх досягнень науки і техніки; сприяння розвитку несільськогосподарського підприємництва в сільській місцевості, у тому числі сільського зеленого туризму, зайнятості сільського населення тощо; робота з сільською молоддю, ініціювання та реалізація молодіжних програм; інші завдання, визначені законом [5].

Тобто, законодавцем нормативно закріплено, що дорадча діяльність фактично спрямована на задоволення усього спектру потреб сільськогосподарських виробників та сільського населення. При цьому, на жаль, чинне законодавство не містить чіткого переліку видів дорадчої діяльності. Прогалини законодавства з цього питання були предметом досліджень науковців. Однак, наукова класифікація видів дорадчої діяльності, що існує у теперішній час, також не охоплює усього спектра видів діяльності, реалізованих в дорадчих службах світу. Крім того, існують значні розбіжності між окремими фахівцями з приводу віднесення різних видів діяльності до тієї або іншої групи, а також щодо форм такої діяльності.

Так, О. А. Галич виділяє такі основні види дорадчої діяльності в сільському господарстві: агентський (моніторинг); агітація; адаптація; аутсорсинг; інновація; інформування; консультування; навчання, включаючи тренінг; об'єднавчий; пропаганда; рекомендація тощо [4, с.81].

На думку Р. А. Корінця дорадники «використовують різні форми і види роботи: індивідуальні зустрічі та групові консультації – поради, семінари, виставки, теле- та радіопрограми, виїзди в передові господарства та навчальні заклади, розповсюдження друкованої інформації, короткотермінові навчальні курси, рекомендують вченим теми досліджень виходячи із потреб товаровиробників тощо» [6, с.5].

Водночас, перелічені класифікації є не досить повними та коректними, оскільки згаданими науковцями до кола видів дорадництва включено й його форми.

На мою думку, спектр видів дорадчої діяльності і критеріїв її класифікації є більш широким. Тому, враховуючи погляди відомого російського вченого Н. В. Бесчастной [3, с.11], пропоную наступну класифікацію видів дорадчої діяльності:

1. За видами діяльності, які потребують консультування або забезпечення інформацією. Вони можуть даватися щодо наступних видів діяльності: інноваційної; інвестиційної; економічної; технологічної; інформаційної. Відповідно до ст.1 Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційною діяльністю є діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [7].

2. За методом надання. Дані послуги можуть надаватися у вигляді: аутсорсингу; технологічних парків; навчань, включаючи тренінги; організації опитних полів; виставок; конференцій та круглих столів; індивідуальних та колективних консультувань тощо.

3. За тематикою запиту послуг і сфери їх застосування: у тваринництві; у рослинництві; щодо техніки та технологій; у економіці; у управлінні; у маркетингу; у обліку; щодо податків, права, екології тощо. Тобто за предметами фактичного інтересу сільськогосподарських товаровиробників, що прямо передбачено абз. 2 ч.1 ст.4 Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» [5].

4. За видами користувачів. Виходячи з приписів Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», за видами користувачів (споживачів) послуг дорадчі послуги можуть надаватися: сільськогосподарським виробникам; органам місцевого самоврядування; сільському населенню [5].

5. За видами джерел фінансування. Так, фінансування дорадчої діяльності, відповідно до ст.5 Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», можливо за рахунок: державного бюджету; місцевих бюджетів; коштів суб'єктів господарювання; коштів грантів, міжнародної технічної допомоги, коштів міжнародних програм та проектів; благодійних внесків фізичних та юридичних осіб; інших джерел, не заборонених законом [5].

6. За формою обслуговування. Дорадчі послуги можуть надаватися виходячи з форми обслуговування в вигляді: абонентського обслуговування або одноразового обслуговування. Формами ж дорадчої діяльності можуть бути: моніторинг; агітація; адаптація; інформування; пропаганда; рекомендація.

Звісно ж, кожна окрема сільськогосподарська дорадча служба проводить кілька видів діяльності. Це залежить від підходу до організації служби, що обраний при її створенні. Наприклад – діяльність служби спрямована на підвищення продуктивності сільського господарства або на вирішення проблем сільських жителів, чи створена вона централізовано в національному масштабі або децентралізовано на місцевому рівні, чи передбачене залучення сільських товаровиробників для формулювання і виконання завдань служби, чи займається служба тільки передачею знань або вона також бере участь у створенні знань і т.ін.

Кожному виду дорадчої діяльності в сільському господарстві відповідає свій комплекс форм і методів роботи. Ситуація в регіоні, мета державної і місцевої політики, що найбільш підходять для їх досягнення, тип і види дорадчої діяльності визначають, яку організаційну (організаційно-правову) форму служби необхідно вибрати для досягнення максимального ефекту.

Безумовно, проведене дослідження не є вичерпним і проблематика класифікації видів форм та методів здійснення дорадчої діяльності в сфері сільського господарства потребує подальшого наукового опрацювання.

Висновки. Класифікація видів, форм та методів здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності є необхідною умовою подальшого дослідження проблематики реалізації сільськогосподарських дорадчих послуг в Україні.

Для більш широкого, системного охоплення вирішуваної проблеми, доцільно класифікувати сільськогосподарську дорадчу діяльність за наступними ознаками: за видами діяльності; за методом надання; за тематикою запиту послуг і сфери їх застосування; за видами користувачів; за видами джерел фінансування; за формулюванням

обслуговування. Подібна класифікація дає шлях для подальшого дослідження дорадчої сільськогосподарської діяльності як в комплексному форматі, так і в деталізованому, з метою огляду і вдосконалення окремих її складових і елементів.

Перелік використаних джерел

1. Шмідт Р. Імплементация закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» - запорука прибуткового господарювання на селі, розвитку сільських громад і сільської місцевості / Р. Шмідт // Інформаційні ресурси та їх використання в агропромисловому виробництві : [зб.наук.праць / наук. ред. П. Саблук та ін.]. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – № 4. – С. 86-92.
2. Ольховая Г. В. Управленческое консультирование аграрных формирований и пути его совершенствования // Дис... канд.эконом.наук.: 08.00.04 / Г.В. Ольховая. – Южн.филиал. «Крымский агротехнологический университет». – 2009. – 247 с.
3. Бесчастнова Н.В. Организационно-экономические аспекты повышения эффективности консультационных услуг в сельскохозяйственном производстве (на примере личных подсобных хозяйств Республики Башкортостан) / Н.В. Бесчастнова// Автореф. дис... канд. эконом. наук. специальность: 08.00.05// Академия труда и социальных отношений. – 2009. – 23 с.
4. Галич О. А. Сільськогосподарське дорадництво. Навч. посібник/ О. А. Галич, О. О. Сосновська. - К.: Центр учбової літератури, 2007 – 368 с.
5. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність. Закон України від 17.06.2004р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 38. - ст. 470. (зі змінами та доповненнями)
6. Корінець Р. Я. Сільськогосподарське дорадництво: запитання та відповіді / Р.Я. Корінець/ Інститут сільського розвитку. – Київ, 2003. – 27 с.
7. Про інноваційну діяльність. Закон України від 04.07.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - №36. – ст.266. (зі змінами та доповненнями)

УДК 347.121.1

Софіюк Т.О.,

здобувач Національної академії внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ОСОБИСТИМИ ПАПЕРАМИ, ЯКІ ПЕРЕДАНІ ДО ФОНДУ БІБЛІОТЕК АБО АРХІВІВ

У статті визначено і розкрито поняття права фізичної особи на ознайомлення з особистими паперами, які передані до фонду бібліотек або архівів; поняття ознайомлення з особистими паперами, які передані до фонду бібліотек або архівів; поняття зловживання правом на ознайомлення з особистими паперами, які передані до фонду бібліотек чи архівів з метою розголошення інформації, що містить негативні елементи.

Ключові слова: особисті папери; правомочність авторської належності; право фізичної особи на ознайомлення з особистими паперами.

В статье определено и раскрыто понятие права физического лица на ознакомление с личными бумагами, которые переданы в фонд библиотек или архивов; понятие ознакомление с личными бумагами, которые переданы в фонд библиотек или архивов; понятие злоупотребления правом на ознакомление с личными бумагами, которые переданы в фонд библиотек или архивов с целью разглашения информации, содержащей негативные элементы.

Ключевые слова: личные бумаги; правомочность авторской принадлежности; право физического лица на ознакомление с личными бумагами.

The article defines the concept of law and exposed individual to become acquainted with personal papers, which are transferred to the fund libraries or archives; exploring the concept of personal papers, which are transferred to the fund libraries or archives; the concept of abuse of the right to review the personal securities are transferred to the fund libraries or archives in order to disclose information containing negative elements.

Keywords: personal papers; entitlement of author affiliation; the right of an individual to become acquainted with personal papers.